

Alapkőletétel – megújulás

A sokszínű nemzetiségi oktatási rendszert bemutató sorozatunk következő állomása egy olyan intézmény, amely éppen korszerűsítés alatt áll. A pályázat útján elnyert pénzek nem csupán az épület, de az oktatás szellemisége megújulásának ígérétét is magában hordják.

Óriási markolók dolgoznak jelenleg a pécsi Koch Valéria Iskolaközpontban, ahol jövő májusra egy 560 milliós felújítás fejeződik be, amelynek elsősorban nem az épület csinosítása a lényege, hanem az, hogy az egyedi iskolai programnak megfeleltessék a termeket. Az igazgató **Englenderné Hock Ibolya** az érettségi vizsgák és pályázati feladatok között, már a nyári továbbképzésekre készülve talált időt arra, hogy elmondja, mi változik egy év alatt az iskolában.

– Valóban ez a cél, az épület megfeleltetése a pedagógiai programnak. A projekt 560 millió forintba kerül, ennek 10%-át teremtette elő pályázat útján a fenntartó, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata. Elsősorban a *nyitott, kooperatív oktatási formákról* van itt szó: műhelyoktatásról, projektek-ről, szabadmunkáról. Ezek fejlesztik az önállóságot és a nyelvi kompetenciát, de nagy a teremigényük. Jelenlegi épületünk – melynek egy azóta sem felújított részét a hatvanas években adták át – nem felelt meg ennek a pedagógiai szükségletnek. Most három új nagyméretű tanterem készül el, amelyek a kiskonyhával együtt ezeket a módszereket és célokat szolgálják. A korszerű szigeteléssel, fűtéskorszerűsítéssel a környezettudatosság is teret kap, de nem fog az épület az utolsó szögig megújulni, mert erre nem lenne elég a rendelkezésünkre álló összeg. A tanterembővítés révén a nyitott oktatási formákat a tanulóknak már nem a folyosón kell megélniük, mint eddig, hanem a megfelelő tanteremben. Mivel a közüzemi költségek csökkenése is várható, így a környezettudatos magatartást is jó példával tudjuk közvetíteni a gyerekek felé. Nem célunk a létszám-bővítés, hiszen már elértük tanulóink lehetséges, a köznevelési szerződésünkben meghatározott legnagyobb számát. A mostani beruházásnak csak az a lényege, hogy a programunkat tanulóinkkal a megfelelő körülmények között tudjuk teljesíteni.

– Az iskola története a 90-es évek elejére nyúlik vissza. Hogyan indult meg a tanítás az akkor még Magyar-Német Nyelvű Iskolaközpont néven futó iskolában?

– A Tiborc utcában a kéttannyelvű nemzetiségi oktatás az 1990/91-es tanévvel kezdődött. Előtte a Belvárosi Általános Iskolában folyt már öt évfolyamon kétnyelvű oktatás. Több némettanár gyereke is odajárt. Mi akkor még a Leőwey Klára Gimnáziumban tanítottunk. Pár évvel a kéttannyelvű oktatás beindítása után látszott már, hogy az érdeklődés sokkal nagyobb annál, mint hogy évfolyamonként húsz gyerek tanulhasson ebben a for-

mában. Megálmodtunk tehát egyfajta iskolaközpontot (akkor még a Leőweyvel együtt), hogy tizenkét évfolyamon alakuljon ki a nemzetiségi kétnyelvű képzés.

Pécs város vezetése felajánlotta, hogy amennyiben találunk egy iskolát, amely felvállalja ezt a képzést, ők hozzájárulnak a központ kiépítéséhez. A kollégák elkezdtek járni a várost, és rábukkantak erre a Tiborc utcai általános iskolára, ahol akkoriban éppen csökkenőben volt a létszám, ezért úgymond befogadtak minket. Felmenő rendszerben így vált az iskola kétnyelvűvé. Kezdetben volt nyelvtanító is, és mellé jött a kétnyelvű képzés, de amikor mi elkezdtük a tanítást, már csak kétnyelvű osztályokba vettünk fel jelentkezőket.

– Meddig tartott az álom megvalósulása?

– Két év, talán még annyi sem. A következő lépés volt a gimnázium elindítása, amelyet 1993 novemberében alapított a város, a tanítás pedig 1994 őszén kezdődött meg, két párhuzamos osztállyal, akkor még nagyon kis létszámmal.

– Aztán jött az óvoda?

– Volt már a városnak két nemzetiségi óvodája, a Dugonics és a Szőnyi utcában. Ezeket 2001-ben csatolták a központhoz. 2003-ban indult a kollégium építése, az már az országos önkormányzat fenntartásában és tulajdonában.

– Hogyan alakult az iskolaközpont fenntartói joga?

– 2004-ben volt a fenntartó- és szerkezetváltás, a város átadta működtetésre az iskolát az óvodákkal együtt a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának. Ekkor lett összevonva a kollégium és az iskola, Koch Valéria magyarországi német költő nevét pedig 2005-ben vette fel az intézmény. Koch Valéria munkássága, személyisége kifejezi az identitásunkat, a kötődésünket a hazai németiséghez, illetve azt az európai dimenziót is, amit ő képviselt a kétnyelvűségével, melyben a hagyomány és a modernség

egyaránt jelen van. Ezt szerettük volna az iskolában is megvalósítani, hogy kötődünk a gyökereinkhez, de ettől még jövőképesse szeretnénk tenni az idejára gyerekeket. Így lett ő a mi névadónk.

– *2004-ben lett tehát az iskolaközpont teljes, akkor volt a fenntartóváltás is. Mit hozott ez a fordulat?*

– A munkatársakat eleinte meg kellett győzni, mindenki bizonytalan volt: közalkalmazottak maradtunk vagy sem? Nálunk szerencsére ez úgy alakult, hogy közalkalmazottak maradtunk, és ez nagyon lendített a bizalmon is. Nekünk az országos önkormányzat fenntartása csak pozitívumot hozott, ettől kezdve nem kellett semmilyen tevékenységünkben besorolódnunk a többi iskola közé a városban. Teljességgel arra helyeződhetett a hangsúly, amiért vagyunk, a kétnyelvű nevelésre. Az országos önkormányzattól szakmailag mindig is szabadkezelt kaptunk, teljes mértékben. A normatív finanszírozást, amit az önkormányzat megkapott, mi is mindig megkaptuk. Ez nekünk nagy szakmai szabadságot adott, a csoportbontásoknál, a cserekapcsolatok építése terén, tehát mindenben, ami a nevelést szolgálta.

– *Hány gyermek jár most az iskolaközpontba?*

– 720 iskolás (ebből 500 az általános iskolás), 110 kollégista és 175 óvodás. Tavaly egy csoporttal bővültünk az óvodában, mert olyan nagy volt a túljelentkezés. És ha már így alakult, akkor újabb álmunkat is megvalósítottuk: ez *egynyelvű német csoport* lett. Szerintem, annak ellenére is nagy lépés, hogy többen nem értik, miért kell ezt hangsúlyoznunk. Azért, mert egy olyan tévhit alakult ki az óvodákban, hogy 50 százalékban németül és 50 százalékban magyarul kell beszélni. Ez nem így van. Az óvodákban – amelyeknek erre lehetőségük van – az irányelvek szerint annyit lehet németül beszélni, amennyit csak akarnak. Minden óvónő németes, van olyan csoport, ahol a dajka is az. Most az is a tervünk, hogy amikor nyugdíjba mennek a dajkák, valamennyiük helyére olyanokat veszünk fel, akik tudnak németül. Évek óta pályázunk minden csoportunkhoz egy önkéntes anyaországi német fiatalt, aki egy évig nálunk van, tehát minden évfolyamon akad valaki, aki nem tud magyarul.

– *Hogy sikerült a 2012/13-as tanév?*

– Rendkívül jól, és erre mind nagyon büszkék vagyunk. Én azt láttam ebben a csoportban, hogy míg a kétnyelvű nevelésben az óvoda végén nagyon kevés gyerek az aktív nyelvhasználó, itt most tulajdonképpen, fél év után a gyerekek nyelvhasználóvá váltak. Volt olyan gyerek, aki szeptemberben úgy ment be a csoportba, hogy befogta a fülét, és becsukta a szemét, mert nem akart látni és hallani semmit, és ez a gyerek most teljesen jól kommunikál németül. Nyilván kell hozzá egy olyan szülői háttér, amely szintén ezt akarja, másodsorban tudnak olyan dolgokat otthon pótolni, ami ezzel elmarad, például magyar nyelvi nevelési feladatokat, amit egyébként egy óvo-

da ellát. Mindent nem lehet, magyarul is, németül is tökéletesen véghezvinni, az nem fog működni. Én azt képviselem, hogy ahhoz el kell mozdulnunk a német egynyelvűség irányába, hogy valódi kétnyelvűség legyen az eredmény.

– *A sikeren felbuzdulva, hogy folytatódik ez a program?*

– Szeptembertől az összes, tehát mind a hét óvodás csoport egynyelvű lesz. Az első csoportnak megfelelő háttér volt, olyan gyerekeket választottunk, ahol az egyik szülő tud németül, és az óvónő a szülővel is csak németül beszélt. Egy szülői fórumon, ahol több mint 200 szülő volt jelen, azt mondták, kár, hogy eddig nem beszéltünk az előnyökről, mert ettől kezdve egészen más szemmel látják az egynyelvű nevelést.

Ennek a következő hozadéka az, hogy most szeptembertől évfolyamonként egy egynyelvű németes osztályunk is lesz. Ötödikig mindenképpen, de utána is szeretnénk, ehhez azonban már képzett szaktanárok kellene. Nem tudom, honnan tudunk fizikus, kémikus németest találni. De ha ötödik osztályig egynyelvű lesz az oktatás, és majd – egy-két tárgy kivételével – németes marad az osztály, akkor annak érzelmileg és tudásban is nagyon nagy hozadéka lesz. A három osztályból egy lesz ilyen egynyelvű, de az a legnagyobb létszámú, tehát a hetven gyerekből harminc jár majd ide. Minden németül tanított tárgyat csoportbontással oktatunk majd.

– *Mennyire járják a gyerekek az óvodától az érettségiig itt végig az iskoláikat?*

– Egyre inkább. Az első tanulóink 1998-ban érettségiztek, a két osztályban összesen harmincan. Még a rákövetkező években is nagyon sokáig gyerekhánnal küzdöttünk, a Leőwey német tagozata volt akkor még a klasszikus német nemzetiségi gimnázium. Ma is egymás vetélytársai vagyunk, de a létszámot tekintve mára megfordult a helyzet, nekünk van jóval több érettségizőnk. Azt kellett bizonyítanunk, hogy a hozzánk jövő gyerekekből, akik a német nyelvet gyakorlatilag anyanyelvként tanulják, nem csak némettanár lehet. Ugyanúgy tud a tanuló gazdasági, jogi, orvosi tanulmányokat folytatni, mint bármelyik más középiskolás. De nagyon nagy előnye van azzal, hogy nyelvvizsgával, és egy gyakorlatban jól használható nyelvtudással megy tovább.

Egyre többen jöttek vissza, hogy Németországban tanulnak orvosin, mert jól tudnak németül, és ahogy ez elterjedt, már kevesebben akarnak a nyolcadik osztály után elmenni tőlünk. Viszont nem is igazán szeretném, ha mindenki itt maradna, mert akkor vidékről senkit sem tudnánk fölvenni.

– *Ez a valódi cél?*

– Igen! Az osztály felét mindenképpen vidékről töltjük fel. Ez tudatos is, meg a köznevelési megállapodás is előírja. Már általános iskolába is járnak olyanok, akik nem pécsi lakosok. Vannak bázisiskoláink, partneriskolai megállapodással, ahonnan tudatosan ide küldik hozzánk a gyerekeket. Ez azt

is jelenti, hogy ha az adott iskolában valaki kétnyelvűbe járt – egyeztetve a tanárokkal –, felvételi nélkül folytathatja nálunk a tanulmányait. Ezért összehangoljuk a tanterveinket, a tankönyveinket, és elég szorosan együtt dolgozunk. Ez a nemzetiségi oktatás szempontjából rendkívül fontos: már otthon a településen azzal érvelhessen az igazgató, hogy igenis a nemzetiségi oktatásra járjon a gyerek, mert ha megüti a gimnázium szintjét, akkor az érettségig biztosított az útja.

– *Az iskola nemzetiségi oktatása szempontjából mennyire fontosak a „falusi” gyerekek?*

– Rendkívül fontosak! A faluból érkező gyerekekre igaz, hogy hétköznapijaikban élményként élnek meg olyan dolgokat, amiket a nagyvárosi gyerekek nem. Számítani, építeni a hagyományápolás terén a leginkább órájuk lehet, és a szüleikre, nagyszüleikre.

– *Honnan jönnek a gyerekek?*

– Ha a középiskolát nézzük, akkor elsősorban Baranyából és Tolnából. Somogyból és Bács-Kiskun megyéből kevesen.

– *Mennyire változott meg az utóbbi időben a nyelv iránti érdeklődés?*

– Én most két dolgot látok. A német és az osztrák munkaerőpiac megnyitásával érezhetően nőtt az érdeklődés iskolánk iránt. A pedagógiai programunkban azt határoztuk meg, hogy magas szintű angoloktatást is kínálunk. A két nyelvet magas szinten együtt kell kínálni ahhoz, hogy megvalósítsuk a fő célunkat: a nemzetiségi nevelést és oktatást, az identitásképzést és az európaiságot.

– *Mennyire használják ki a kapacitást?*

– Maximálisan. Talán a magasabb gimnáziumi osztályokba még elférne néhány diák, de a két kilencedikes osztályban 72 gyerek lesz, egyszerűen nincs több osztálytermünk, ennél sokkal többet nem tudunk felvenni. A vidéki gyerekek 50 százalékos aránya is simán összejön. Én egy picit az átlag gimnáziumi igazgatókhoz képest másképp gondolkodom. Vannak gyengébb gyerekek is, a 72 diák nem mind jeles vagy kítűnő, vannak közepes tanulóink is. Ha a diákunk végig tudja vinni a programunkat, és mondjuk, közepessel érettségizik, azt én jó eredménynek tartom. A szakmunkásvilágnak is szüksége van a németül jól beszélőkre... A szakképzés területén viszont nem folyik nemzetiségi képzés. Ha az a küldetésem, hogy a német nemzetiségi gyerekeknek biztosítsak nyelvi nevelést és jövőt, akkor azokat is befogadom, aki nem egyetemen szeretne továbbtanulni, mert ő majd másképp fogja a nyelvi tudását kamatoztatni. Tudatosan elvonatkoztatok az elit iskola fogalmától. Ide beférnek olyan gyerekek is, akik a hovatartozásukat, az önazonosságukat vállalják, és saját képességük szintjén megvalósítják a programot.

A felújítás ünnepélyes alapköletétele: Paulik Antal főosztályvezető (EMMI), Heinek Ottó elnök (Magyarországi Németek Országos Önkormányzata) és Engländerné Hock Ibolya igazgatónő

– *Miben különbözik a Koch Valéria Iskolaközpont programja a többi német nemzetiségi iskolától?*

– Próbálunk nyitni nagyon sokfelé. A hagyományos oktatás mellett, már az első osztálytól kezdve előnyben részesítjük a tanításban a nyitott formákat. A nemzetiségi tartalmak jó részét a *sváb falvakban kivitelezett projektekként* visszük végig. Van egy *Werkstatt (műhely)* és egy *Freiarbeit (szabad munka)* formánk is. Ezek azért fontosak nekünk, mert a népismeretet, élményszerűen tudja közvetíteni a gyerekek felé és nem tankönyvből tanulják meg az egyes szokásokat vagy nyelvjáráásokat. Másrészt a nyitott formák önállóságra nevelnek.

Az a célunk, hogy a gyerekeink valóban modern nevelést, oktatást kapjanak. Emellett, ami nyilván összefügg azzal, hogy az országos önkormányzat iskolája vagyunk, úgy tekintjük magunkat, hogy mintaként kell állnunk a többi iskola előtt. Olyan mintaként, amely szakmai anyagokat készít, szakmailag támogatja a többi iskolát. Úgy is mondhatnám, hogy jó példával kell elől járnunk. És azt hiszem, a tantestületünk minden tagja így gondolja ezt. Sok-sok

szakmai továbbképzésen vagyunk túl, aminek az eredménye az, hogy a munkatársaim közül nagyon sokan tankönyvírók lettek.

A német nyelvű történelemkönyvek írása, fordítása, az általános iskolai tankönyv és középiskolai földrajz érettségi gyűjtemény, maga a hon- és népismeret teljes palettája tulajdonképpen nálunk készült. Környezetismeretből pedig most készül az alsós könyv. Mi pályáztuk meg azt a TÁMOP projektet, amely a nemzetiségi tanulók nevelésének, oktatásának segítésére íródott. Felvállaltuk, hogy koordináljuk a nemzetiségi iskolák számára írandó tankönyveket az elkövetkezendő két évben. A kerettantervet is innen írta két kollega az 1-12. osztályig, s a helyi tantervet, és az érettségi követelményeket is innen segítettük. Olyan műhelymunka folyik tehát az intézményünkben, amellyel igyekszünk a többi iskolát segíteni.

– *A német iskolaközpontok között milyen helyet foglal el a pécsi?*

– Baján és nálunk óvodától érettségiig tart a képzés, Pilisvörösváron hetedikétől fogadják a gyereket. Rangsort nem szabad állítani, mindegyik iskola más a maga nemében. Baján is készítenek tankönyveket, Pilisvörösváron az országos színjátszófesztivált szervezik, én azt hiszem, hogy mindenki igyekszik úgy kivenni a részét ezekből a feladatokból, hogy az országos német önkormányzatnak és ezzel együtt magának a népcsoportnak is bázisai legyenek.

– *Hová szeretne az intézmény eljutni a fejlesztések, a fejlődés terén?*

– A jövőképünk az, hogy több gyerekünk legyen, esetleg a képzési kínálatot is tovább lehetne bővíteni, most azonban nem merünk nagyon tervezni, és nehéz is válaszolni. Jelenleg ugyanis még nem tudható, hogy szeptembertől hogyan fog kinézni a finanszírozás. Annyit tudunk csupán, hogy nem normatív, hanem feladatalapú lesz. A nem állami fenntartású iskoláknál még nem tudják a fenntartók, az országos önkormányzat sem, hogy mekkora az az összeg, amiből gazdálkodhatunk. Ezért nem merek arról sem álmodni, hogy szeretnék még egy épületet ide a hátunk mögé.

Meg kell tartani a jelenlegi pozíciókat, illetve folyamatosan képesnek kell lennünk a szakmai megújulásra. Az innovatív iskola pályázaton is nyertünk egyébként, 177 millió forintot. Ez nem a nemzetiségi neveléshez kötődik, hanem a mindennapos testneveléshez, az erdei iskolához, az egészségneveléshez, tanártovábbképzéshez, illetve nyelvi táborok finanszírozásához angol és német nyelvterületen. Ez az elkövetkezendő két évben kiemelt projektünk lesz.

– *Mennyire kap még szerepet a hagyományápolás az iskolaválasztáskor?*

– A nyelvnek van elsődleges szerepe, a szülők nagy része addig, amíg gyermeküknél el nem kezdődik a népismeret tantárgy keretében a program –

a hagyományápolásról nem is tud. Sokan a gyerekkel együtt tanulnak. Tudatosan vonjuk be a szülőket is a projektekbe, az alsó tagozaton a nyitott formák, mint a Werkstatt (műhely) foglalkozásai mindig szülővel történnek, akik a svábbálon is itt vannak. A szülők részéről tudatos választás: ha tud németül, akkor otthon is beszéljen a gyerekekkel németül. Nem spontán módon, nem természetesen, de tudatosan.

– *Mennyire befolyásolják az iskola mindennapjait a jelenlegi közoktatási folyamatok?*

– Az országos önkormányzat kiegyensúlyozott állapotot biztosít. Minket azok a viharok, melyek Pécs városában az iskola-összevonások kapcsán keletkeztek, nem érintettek. Többletjuttatásként a cafeteria-rendszer nálunk még létezik. Eddig nyugodt légkör volt.

A szeptemberben induló tanév lesz az, amikor szembesülünk ugyanazokkal a kemény változtatásokkal, amik az egész országra vonatkoznak. Például 22 a kötelező óraszám, de 26-ig lehet bárkinek úgy tanórája, hogy nem jár érte túlórapénz, ami eddig bizony járt. Ez egy nagyon kemény dolog, de tudomásul kell vennünk, ránk is vonatkoznak azok a törvények, amik az összes többi iskolára. Ha feladatalapú finanszírozás van, akkor mindent, ami a pedagógiai programban benne van, finanszíroznia kell a fenntartónak. Ha nemzetiségi iskola, és plusz programja van, akkor a fenntartónak azt is finanszíroznia kell.

– *Pécsett két nemzetiségi gimnázium van. A másik a nagy múltú Leőwey Klára Gimnázium német nemzetiségi tagozata. Hogy férnek meg egy városban?*

– Egyáltalán nem gondolom azt, hogy nincs létjogosultsága mindkettőnek. A szülők eldöntik, hogy egy nagy múltú, városközponti, egyházi iskolába viszik a gyereket vagy idehozzák. Én mindig abból indulok ki, hogy minél több német intézmény van, annál jobb. Az más kérdés, hogy a szülők mennyire gondolkodnak ennyire intenzív német nyelvi képzésben.

– *Szerepel-e a tervei között az, hogy egyszer majd a Koch Valéria iskolaközpont folyosóján németül beszélgetnek a gyerekek egymással?*

– Engem – igaz hogy ez pár évembe került – nem nagyon szólítanak meg magyarul a diákok. Ha ezt minden kollégám elérné, akkor előbb-utóbb gyakorlattá válna. Tény, hogy ha Németországból jönnek vissza gyerekek pár hetes ott tartózkodás után, ki tudnak váltani egy ilyen irányú elmozdulást, mert ők többet beszélnek németül, mint magyarul, és hatással vannak a többiekre.

Azt, hogy kizárólag csakis németül beszéljenek a gyerekek, nem tartom valószínűnek, ez nyilván mindenkinél az egyéni szocializációjától is függ, de azt hogy mind a két nyelvet egyenrangúan és természetesen használják, azt valószínűnek tartom.

Arnold Krisztina